

PARCURSUL DE 200 ANI AI SPITALULUI CLINIC REPUBLICAN

Prof. dr. Anatol Ciubotaru, Director IMSP SCR

Două sute ani de la înființarea Spitalului Clinic Republican constituie, fără îndoială, un eveniment important, nu doar pentru cadrele medicale și personalul tehnic al acestei prestigioase instituții, ci și pentru toți cetățenii statului nostru, mulți dintre care au profitat de serviciile calificate ale medicilor noștri, ce-și desfășoară activitatea cotidiană în acest spital, stând la straja sănătății publice.

Pentru a înțelege mai bine originea Spitalului Clinic Republican, aducem câteva date istorice oferite de către Arhiva Națională, în care am descoperit date necunoscute până în prezent. Primele mențiuni despre prezența unor medici în capitala Basarabiei sunt de la 1810. Divanul Principatului Moldovei, la 3 septembrie 1810, a decis să-l trimită la Chișinău pe doctorul Adam Novac, să asigure tratamentul bolnavilor din această localitate, dar și pe cei din ținutul Orhei. Într-un alt dosar de arhivă, la 1813, este menționat un alt medic al orașului Chișinău, pe nume Firich, care se pare că era de origine germană.

Gubernatorul civil al Basarabiei, Scarlat Sturdza, ca urmare a consecințelor dezastruoase ale pandemiei de ciumă din anii 1812-1814, se grăbește să înființeze, la 20 ianuarie 1813 – Uprava Medicală a Basarabiei, pentru a diminua efectele dezastruoase ale aceluiași flagel. Primul director al Upravei Medicale, care activa pe lângă guvernul regiunii, a fost medicul cu origini germane, Iosif Volfingher, fondatorul medicinei legale din Chișinău.

Pe fundalul unei cumplite pandemii de ciumă fusese argumentată instituirea unui spital în capitala Basarabiei. De aceea, în anul 1814, fusese alcătuit Comitetul de organizare a acestui spital. Inițiativa autorităților oficiale a fost sprijinită de către reprezentanți ai boierimii locale, dar și de către mulți locuitori ai orașului prin intermediul unor donații personale. Primul edificiu al viitorului spital a fost construit în perioada 1815-1816 pe strada Moscovei (*actualul bulevard Ștefan cel Mare nr.190*).

Astfel instituirea Spitalului orașului Chișinău, la 26 decembrie 1817, a constituit mai întâi de toate, o necesitate stringentă, dictată de multitudinea de probleme grave, de ordin medical, cu care se confruntau nu doar locuitorii capitalei, ci și toți locuitorii Basarabiei.

În anul 1870, Spitalul este transferat din subordinea orașului, în cea a Zemstvei Basarabiei. În perioada respectivă, 1 noiembrie 1870 – 1 octombrie 1871

în acest spital au fost internați și au urmat tratamentul 1 248 de bolnavi, dintre care – 904 bărbați și 344 – femei.

Zemstva regiunii Basarabiei suporta cheltuielile pentru întreținerea nu doar a Spitalului Zemstvei, ci și a școlii de felceri și moașe, instituită în același an – 1872, precum și a ospiciului pentru persoanele socialmente vulnerabile. Toate aceste trei instituții erau subordonate acestui spital. La 1874, în documentele de arhivă, în calitate de medic-șef al Spitalului zemstvei din Chișinău figurează Fiodor Ivanovici Perteatcov, care a activat în acest spital peste 40 de ani, devenind cu timpul unul din cei mai renumiți medici ai Basarabiei. În cadrul școlii de moașe și felceri erau instruiți specialiști pentru toate instituțiile medicale din regiune. Fiecare ținut al regiunii Basarabia, atunci când avea nevoie de atare specialiști își delega la studii candidaturile selectate, care erau subvenționate din bugetele zemstvelor ținutale.

În afară de faptul că crescuse enorm contingentul de militari, care trebuiau tratați de diferite boli, aflarea unităților militare ruse în oraș a condus la creșterea persoanelor afectate de multiple boli contagioase, și, în primul rând, a celor venerice. Astfel, din 1872 de bolnavi care fuseseră internați în spitalul Zemstvei – 508 fuseseră diagnosticați cu sifilis. Pe locul doi, din aceeași categorie a bolilor contagioase, se situa febra recurentă, iar pe locul trei – tifosul exantematic (*64 de persoane*). Zemstva Basarabiei avea o preocupare permanentă pentru asigurarea Spitalului zemstvei cu cadre calificate de medici. Din aceste considerente, din mijloacele financiare ale zemstvei erau acordate burse de studii unor tineri, care s-au decis să-și consacre viața carierei de medic. Astfel, la Academia de medicină și chirurgie din Sankt-Petersburg, în anul de studii 1876-1877, își urmau studiile cinci bursieri ai zemstvei regiunii Basarabia.

În virtutea faptului că populația Basarabiei și a capitalei acesteia crește în mod vertiginos, se înregistrează și o creștere continuă a numărului de pacienți, tratați în această instituție medicală. În decursul unui an (*1.XI.1882-1.XI.1883*) în Spitalul Zemstvei din Chișinău au urmat tratamentul 2 431 de pacienți. În cadrul spitalului activa și o maternitate.

La 22 iulie 1895, în urma separării de Spitalul Zemstvei a secției de boli psihice este instituit Spitalul Clinic de Psihiatrie, al căror ctitor au fost medicii psihiatri basarabeni Mihail Lion și Vladislav

Kossakovsky. În anul următor 1896, a fost instituit Spitalul de boli contagioase, al cărui ctitor fusese medicul Spitalului Zemstvei, Toma Ciorbă. Dispensarul dermato-venerologic, desprins din cadrul Spitalului Zemstvei, a devenit nucleul noului spital de boli infecțioase. În 1903 componența colectivului de medici ai Spitalului Zemstvei era alcătuit din medicul-șef interimar, Leopold Siținski și medicul-șef adjunct, Nikolai Doroșevski.

La debutul anilor 1930, spitalul avea un total de 515 paturi bugetare. Personalul instituției avea următoarea componență: un medic șef și un medic șef adjunct; 4 medici primari de secție; 4 medici secundari; 1 medic de laborator; 1 dentist; 1 farmacist; 1 intendent cl. 1-a; 1 contabil cl. 2-a; 1 mecanic șef; și 152 de angajați în calitate de personal sanitar inferior și accesoriu.

Ridicat din ruine, în anii 1945-1947, spitalul traversează cea de-a treia etapă de dezvoltare: „Spitalul Republican” își completează denumirea cu cuvântul „Clinic”, devenind bază clinică pentru Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, care a fost transferat de autoritățile URSS din Kislovodsk. Conform datelor de arhivă, Institutul de medicină nr. 1 din Leningrad, a fost evacuat în orașul Kislovodsk în primele zile ale celui de al doilea război mondial din 1941-1945. De menționat, că profesorii, care au fost transferați la Chișinău, aveau o experiență bogată în unul din cele mai prestigioase și valoroase institute de profil din Rusia și Uniunea Sovietică.

Primul medic șef după anul 1944 a fost doctorul Boris Bromberg, care a exercitat această funcție până în anul 1956, când s-a văzut nevoit să cedeze postul unui tânăr medic, extrem de dotat, care împlinise doar 29 de ani. Noul director se numea Nicolae Testemițanu.

În contextul politicii așa-zisei „indigenizări” a cadrelor de conducere din teritoriile anexate la 1940 și reanexate la 1944 de către U.R.S.S., moldoveanul Nicolae Testemițanu fusese remarcat pentru calitățile sale profesionale și umane deosebite, și promovat în această funcție importantă și responsabilă, care a condus spitalul în perioada 1956-1958. Talentul său de manager desăvârșit, este observat și apreciat de conducerea statului, care îl promovează în funcția de rector al Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (1959-1963), apoi ministru al Sănătății (1963-1968). Este perioada restaurării clădirilor, a înzestrării cu echipament tehnic modern și cu inventar medical. În scurt timp Spitalul Clinic Republican se impune iarăși ca instituție medicală principală din Republica Moldova, contribuind la organizarea și dezvoltarea asistenței medicale specializate, influențând benefic evoluția sistemului de ocrotire a sănătății.

Din anul 1960, o altă personalitate marcantă - Timofei V. Moșneaga, preia conducerea Spitalului Clinic Republican, care a fost și cel mai longiviv medic șef din istoria Moldovei, până în anul 2003, cu întrerupere între 1994 – 1997 când a ocupat funcția de ministru al Sănătății.

În anul 1967 (*jubileul de 150 ani al SCR*), fondul de paturi al spitalului, comparativ cu 1946, se dublează, alocările bugetare au crescut mai mult de cinci ori. Structural spitalul include 10 secții de staționar, policlinica republicană consultativă pentru populația rurală, secția AVIASAN, numeroase laboratoare, cabinete de diagnostic, dotate cu divers echipament tehnic modern. Sunt create secțiile de anesteziologie, endocrinologie, chirurgie cardiovasculară, toracică, maxilo-facială. Secția „rinichi artificiali” a fost deschisă printre primele de acest profil din fosta Uniune Sovietică (1962).

De fapt, SCR a continuat să servească drept sursă pentru deschiderea mai multor instituții medicale din Republica Moldova. În perioada vizată multe secții ale SCR, extinzându-și activitatea, devin instituții independente: Dispensarul Oncologic (1946), Stația Republicană de Transfuzie a Sângelui (1953), Spitalul Republican de Traumatologie și Ortopedie (1961), Dispensarul Psihoneurologic (1963), Policlinica Republicană Stomatologică. Se implementează în practica de diagnostic cele mai avansate și mai valoroase metode clinice: laparoscopia, splenoportografia, flebografia, electrocardiostimularea etc.

Una din marile realizări organizatorice și manageriale ale lui Timofei Moșneaga a fost obținerea finanțării și construcției unei noi clădiri ale SCR. Cu participarea sa nemijlocită la lucrările de proiectare și de dirijare a construcției, sediul nou al Spitalului Clinic Republican a fost deschis pe 27 decembrie 1977. Darea în exploatare a noului edificiu (*etapa a IV-a a dezvoltării SCR*), a modificat nu numai imaginea arhitecturală a SCR, dar, putem afirma cu certitudine, și calitatea asistenței medicale acordate, care s-a ameliorat esențial. SCR fiind baza clinică principală a USMF „Nicolae Testemițanu”, împreună cu colaboratorii catedrelor au înregistrat rezultate remarcabile, contribuind substanțial la dezvoltarea medicinei în republică.

Performanțele obținute în ultimele trei decenii de către SCR au fost posibile, în mare parte, datorită îmbinării activității cadrelor universitare cu cele ale spitalului, care de fapt a activat ca un spital universitar. Desigur această îmbinare a depins în mare măsură de progresul științei și al practicii medicale, pe baza evoluției informaționale și tehnico-științifice.

În baza celor mai recente achiziții științifice, în perioada 1966-2007, de către angajații SCR au fost

susținute mai mult de 50 teze de doctor în medicină, 5 teze de doctor habilitat în medicină – reflectând elocvent activitatea prodigioasă științifico-practică a SCR în colaborare cu USMF „Nicolae Testemițanu”. Participarea activă a colaboratorilor SCR la congrese, simpozioane, conferințe internaționale, cu prezentarea rapoartelor de caracter nu numai eminentamente practic, dar și de o înaltă ținută științifică, simbolizează „Calitatea și Marcajul” SCR. Toate aceste realizări se datorează în egală măsură atât angajaților SCR cât și a colaboratorilor USMF „Nicolae Testemițanu”, care de fapt reprezintă un colectiv unic, angajat permanent în activitatea de bază – acordarea asistenței medicale înalt specializate întregii populații din Republica Moldova.

În perioada de tranziție, întreaga societate medicală a fost impusă să reziste unor timpuri extrem de complicate, când trecerea țării la economia de piață a însemnat intrarea într-o profundă criză economică: lipsa finanțării adecvate, lipsa medicamentelor, salariile mici și neachitarea lor la timp, echipamentul și tehnologiile medicale depășite, sediile învechite, care necesitau reparații capitale etc.

Minimul garantat de stat prevedea cheltuieli, care nu acopereau nici asistența medicală de urgență, pacienții fiind puși în situația de a procura medicamente pentru tratament și pentru intervenții chirurgicale.

Influența nefastă a acestei situații, perturbările atât de ordin social, cât și de ordin economic, desigur, a marcat și colectivul nostru. Și totuși, în pofida tuturor greutăților, acest colectiv minunat s-a menținut, fiind fidel tradițiilor moștenite de la predecesori, ale spiritului de activitate în echipă, conjugate cu sentimentul de atașament și de dragoste pentru profesie și pacient, reușind să păstreze bunul nume și prestigiul acestui templu al sănătății – Spitalul Clinic Republican.

Odată cu implementarea noului sistem de asigurări medicale, în anul 2004, în asistența medicală au survenit schimbări esențiale, determinate de finanțarea ritmică, care a permis asigurarea cu medicamente, achitarea salariilor la timp. Din această perioadă spitalul activează în baza statutului de Instituție Medico-Sanitară Publică, în baza contractului cu CNAM, care cuprinde serviciul spitalicesc, consultativ specializat (*26 specialități*), investigații performante, costisitoare și secția internare.

A crescut volumul și calitatea serviciilor medicale, gradul de încadrare a populației în sistemul asigurărilor obligatorii în medicină, s-a ameliorat situația în ceea ce privește prestarea serviciilor medicale acordate în cadrul asistenței medicale primare, ale serviciului de asistență medicală de urgență și spitalicească.

La moment, în spital sunt desfășurate 796 paturi (*din care 511 chirurgicale – cca 70%*) și 90 paturi exclusive de reanimare și terapie intensivă. Aceste paturi sunt înglobate în 28 de secții specializate. În componența spitalului mai sunt incluse 27 secții/servicii auxiliare (*paraclinice și de management*), 4 laboratoare științifice, 14 servicii gospodărești.

Anual, în IMSP SCR se adresează peste 36 000 pacienți, dintre care 29 000 sunt spitalizați, iar la restul se acordă asistență medicală de ambulator în secția de internare. În condiții de policlinică anual se acordă asistență consultativă la peste 150 000 pacienți.

Luând în considerare creșterea numărului de pacienți, la inițiativa Ministrului Sănătății, academicianul Ion Ababii, a inițiat un proiect important (*acoperit și financiar*) pentru construcția unui bloc chirurgical și de terapie intensivă pentru SCR, dat în exploatare în anul 2013. Au fost deschise mai multe secții specializate de reanimare și terapie intensivă. După crearea Agenției de Transplant (2010) a fost relansat transplantul renal (2012), iar din 2013 a fost inițiat și transplantul hepatic.

Pentru eficientizarea managementului IMSP SCR, au fost deschise noi departamente și secții: departamentul terapie, departamentul chirurgie, departamentul anesteziologie și terapie intensivă, departamentul chirurgie cardiovasculară și toracică, departamentul inginerii biomedicale, secția de monitorizare, evaluare și integrare a serviciilor medicale, secția de audit medical, serviciul operativ și dispecerat medical.

La moment, în cadrul Spitalului Clinic Republican funcționează 24 săli de operații. În anul 2016 au fost efectuate peste 18 000 intervenții chirurgicale (*activitatea chirurgicală 88,5%*); peste 15 000 de anestezii; peste 2600 ședințe de hemodializă; 22 transplanturi renale și 9 hepatice; 763 operații pe cord la copii și maturi.

În contextul asigurării cu medicamente, putem menționa că, grație intervențiilor hotărâte ale Guvernului din anii 2015-2016, în urma unor acțiuni menite de a optimiza procesul de achiziționare a medicamentelor, a preveni contravențiile în acest domeniu, s-a reușit stabilizarea situației legate de creșterea prețurilor la produsele medicamentoase.

Cu suportul Ministerului Sănătății și al Guvernului Republicii Moldova, au fost efectuate reparații capitale în mai multe structuri ale SCR – farmacia și blocul alimentar. Se preconizează schimbarea lifturilor, reparația Centrului de Dializă și Transplant Renal, și a secțiilor chirurgicale, urologie, chirurgie septică etc., cu îmbunătățirea considerabilă a condițiilor de cazare pentru pacienți și de activitate pentru angajați. Se implementează noi metode performante

de diagnostic și tratament în mai multe servicii chirurgicale, grație deschiderii secțiilor specializate de chirurgie hepato-bilio-pancreatică, viscerală și endocrină, chirurgia miniinvazivă (laparoscopică și toracoscopică), chirurgia de o zi. Au fost introduse metode noi în chirurgia endovasculară (stentări, embolizări) și endourologică.

Actualmente, în cadrul SCR sunt 1716 angajați: 352 medici, 154 rezidenți, 642 asistente medicale, 323 infirmiere, 245 personal auxiliar. Fiind baza clinică a 14 catedre și cursuri de perfecționare ale USMF „Nicolae Testemițanu”, colaboratorii universitari, de comun cu personalul SCR acordă asistență medicală specializată de cea mai înaltă calificare: consultativă, spitalicească și de urgență.

Colectivul SCR, întreaga comunitate medicală din țară, întâmpină jubileul de 200 ani de la fondarea spitalului, cu noi realizări, conform cerințelor timpului. În ultimii 2 ani s-a ajuns la un echilibru important

în activitatea clinică și economică-financiară a instituției, care necesită eforturi mari de menținere și dirijare multilaterală. Datorită eforturilor conjugate ale Ministerului Sănătății, Companiei Naționale de Asigurări Medicale și a echipei manageriale ale IMSP SCR, s-a obținut achitarea tuturor datoriilor spitalului față de agenții economici, care acum doi ani depășea suma de 100 mln lei. Datele statistice și performanțele obținute reflectă întru totul rolul determinant al IMSP Spitalul Clinic Republican, în ierarhia medicinei autohtone, instituție care a fost, este și va rămâne întotdeauna patrimoniu indispensabil al Republicii Moldova.

Pe această cale, țin să felicit încă odată, întreg colectivul Spitalului Clinic Republican, colectivele catedrelor USMF „Nicolae Testemițanu”, dar și toți medicii din Republica Moldova, cu această aniversare glorioasă a medicinei naționale – 200 de ani de la fondarea Spitalului Clinic Republican.